

polgármesterénél és városatyáinál elképzelésünk megértésre talál, s hogy a – gyakorlatban már évek óta működő – közös Komáromi Városi Kamarazenekar törvényesítését az arra hivatottak (mindkét oldalon) büszkén sorolhatják majd regnálásuk alatti legnemesebb cselekedeteik közé; ezzel biztosítva, hogy a rendszeresen tartott hangversenyeivel

örvendeztethesse meg majd mindkét városrész – a nemesebb zenére is igényt tartó – kedves közönségét.

Hadd ajánlom „Komárom város” honatyáinak figyelmébe Kodály Zoltán üzeneteit: „*Nem az erszény, a lélek üressége a nagyobb baj.*” Más: „*A mag el van vetve, nem kell más, csak a békeesség és szeretet májusi esője, hogy kalászbá szökjön.*”

A XVI. Komáromi Kamarazenei Mesterkurzus a Szlovák Köztársaság Kisebbségi Kormánybiztos Hivatala és Komárom város anyagi támogatásával valósult meg: Köszönet érte. És csakúgy köszönet jár Rudolf Harmat tanár úrnak, a Comorra Városi Kamarazenekar polgári társulás elnökének, időt, fáradságot nem kímélő áldásos munkájáért.

KOMPETENCIÁK, KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK

Az előző írást az ún. kulcskompetenciákkal zártam. Ezek a kompetenciák általánosnak mondhatók olyan értelemben, hogy – bár egy-egy műveltségterülethez kapcsolhatók – fejlesztésük nem csak egy konkrét tantárgyra szűkül. Például az *anyanyelvi kommunikáció* fejlesztése esetünkben nyilván elsősorban a magyar nyelv és irodalom tantárgyhoz kapcsolódik, mivel azonban a nyelv integráns részét képezik a szakszavak is, a magyar nyelven oktatót közismereti és szaktantárgyak révén anyanyelvi nyelvismeretüket is fejlesztik a tanulók – természetesen csak akkor, ha megfelelő minőségű (fordított) tankönyv áll a rendelkezésükre.

Az általános kompetenciák mellett megkülönböztetünk *tantárgyi kompetenciákat (predmetové kompetencie)*, így pl. az anyanyelv és az idegen nyelvek kapcsán a szlovák oktatási dokumentumok többféle kompetencia fejlesztését irányozzák elő, a továbbiakban tehát ezzel foglalkozom. Előljáróban azonban ki kell térnem egy fontos terminológiai kérdésre. A most tárgyalandó szlovák kifejezésekben a *kompetencia* és a *zručnosť* (azaz *készség*) szavak szerepelnek, a magyarban hasonló kontextusokban viszont a *kompetencia* és a *készség* mellett a *képesség* is előfordul, mégpedig sokszor akár az előbbieket szinonimájaként is. Az előző részben volt róla szó, hogy a kulcskompetencia fogalom az élet-hosszig tartó tanulásához szükséges kulcskompetenciák ún. közös európai referenciakeretéből származik. Az uniós dokumentum angol nyelvű eredetijében a *kompetencia* definíciójában a *skill* szó szerepel. Ennek a megfelelője a szlovák fordításban a *zručnosť*, a magyarban pedig a *kész-*



Szabó Mihály Gizella

A közoktatással összefüggő néhány fogalom magyar megnevezéséről (2)

ség: „A kompetenciákat itt az adott helyzetben megfelelő ismeretek, készségek és attitűdök ötvözeteként határoztuk meg.” A magyarországi Országos Képesítési Keretrendszer kidolgozása kapcsán született dokumentumokban viszont a *kompetencia* definíciójában a *képesség* szó szerepel: „*Kompetencia*: a tudás (ismeretek), képességek és attitűdök olyan komplex rendszere, amely lehetővé teszi valaki számára, hogy adott területen tevékenykedjen.” Ugyanezen dokumentum szerint a „*készség* valamely tudatos tevékenység automatizált eleme”, a tevékenység többszöri ismétlésével alakul ki. A *készség* tehát tanult motoros vagy gondolkodási tevékenység. A *képességet* ezzel szemben rendszerint olyan általános, diszpozicionális tényezőként értelme-

zik, mely meghatározza, milyen hatékonyan tudjuk a konkrét helyzetekben a motoros/kognitív készségeket elsajátítani és alkalmazni.

A *Nyelv és kommunikáció* műveltségterületen belül az állami oktatási program mind az alsó, mind a felső tagozaton különféle nyelvi kompetenciák, készségek, képességek fejlesztésének szükségességét fogalmazza meg, ezért a kolléganők és kollégák számára bizonyosan hasznos lesz, ha ezekkel a kifejezésekkel is foglalkozunk. A program elsősorban is megkülönböztet ún. *receptívne komunikatívne zručnosti*, *produktívne komunikatívne zručnosti*-t, majd pedig ezeket: *poznávacie a rečové kompetencie* és *poznávacie a čitateľské kompetencie*. A magyar közoktatási dokumentumok tud-



tommal nem tárgyalják ilyen csoportosításban és rendszerben ezeket a kompetenciákat, a NAT-ban a magyar nyelv és irodalom tantárgy keretében a vonatkozó fejlesztési feladatok (azaz a kompetenciafejlesztés) az alábbiak: 1. *beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása*; 2. *olvasás, írott szöveg megértése*; 3. *írás, szövegalkotás*. Már az első megközelítésben is nyilvánvaló a két rendszer szemléletbeli eltérése, viszont a szlovák programban szereplő kifejezéseknek rendszerint létezik a magyar(országi) oktatsterminológiában megfelelője, ezért a szlovák terminusok szlovákiai magyar megfelelőjének kiválasztásakor ezeket mindenképpen figyelembe kell venni.

Amint feljebb már volt róla szó, a szlovákiai állami oktatási program elsősorban is megkülönböztet *receptív és produktív kommunikációs készségeket (receptívne komunikatívne zručnosti, produktívne komunikatívne zručnosti)*. Itt a jól ismert négy készségről van szó: az első esetben ezek a *hallott szöveg értése*, vagyis az *aktív hallgatás (počúvanie)* és az *olvasott szöveg értése (čítanie)*, a másik esetben pedig a *beszédkészség (rozprávanie)* és az *írás-készség (písanie)*.

A kompetenciák egy másik csoportosítása szerint vannak *poznávacie és rečové kompetencie* és *poznávacie és čítateľské kompetencie*. A *rečové kompetencie* és a *čítateľské kompetencie* magyar megfelelőinek megtalálása, illetve megalkotása meglehetősen problematikus. A *rečové kompetencie* kifejezés szó szerinti fordításban „beszédkompetencia”, ilyen szakszóval azonban a magyarban nem találkoztam. A szlovák megnevezés egyébként félrevezető, ha ugyanis megnézzük, milyen kompetenciákat, készségeket sorolnak ide a vonatkozó szlovák anyagok, akkor megállapíthatjuk, hogy a szóbeli megnyilatkozások mellett írásbeli megnyilatkozások létrehozásáról is szó van bennük, azaz az oktatás célja ez esetben a szóbeli és írásbeli szövegalkotás fejlesztése. Hasonló a helyzet a *čítateľské kompetencie* kifejezéssel: magyarországi szövegekben előfordulnak ugyan a szlovák kifejezésnek szó szerint megfelelő „olvasói kompetencia” és a hasonló „olvasási kompetencia” kifejezések, ezek azonban – amennyire definíció hiányában megtudtam állapítani – szűkebb értelműek, mint a szlovák kifejezés. A szlovák *čítateľské kompetencie* ugyanis az írott szöveg felolvasására, előadására

is vonatkozik, s általában az tartozik ide, amit a magyarban *olvasás és szövegértés*-nek nevezünk. A *rečové kompetencie* eszerint lehetne *szövegalkotási kompetencia*, a *čítateľské kompetencie* pedig *olvasási és szövegértési kompetencia*. Megjegyzem, Magyarországon ezeket nem különítik el egymástól, hanem rendszerint *szövegértési-szövegalkotási kompetenciáról* beszélnek.

A további tárgyalt szlovák kifejezések magyar megfelelőjeként – bővebb magyarázat nélkül – az alábbiakat ajánlom használni: *poznávacie kompetencie* – *kognitív kompetenciák, kognitív képességek, motorické zručnosti* – *motoros (motorikus) készségek; verejná prezentácia textu, verejný prejav* – *szöveg nyilvános előadása, nyilvános megszólalás; pamäťové zručnosti* – *memóriakészség; klasifikačné zručnosti* – *rendszerezőképesség; aplikačné zručnosti* – *alkalmazási készség; analytické zručnosti* – *analizálóképesség; tvorivé zručnosti* – *kreatív készségek; informačné zručnosti* – *információs készségek; komunikačné zručnosti* – *kommunikációs készségek; technika čítania* – *olvasástechnika; analytické a interpretačné činnosti* – *szövegelemzés és -értelmezés*.

(Folytatjuk.)